

Challenges in the Implementation of Electronic Monitoring Systems in Iran's Criminal Justice System: A Review of Judicial Practices

Gholam Hasan Koushki¹, Amir Poostchi^{*2}

1. Associate Professor, Department of Criminal Law and Criminology, Faculty of Law and Political Science, Allameh Tabatabai University, Tehran, Iran.

Email: atukooshki@gmail.com

2. MSc Student of Criminal Law and Criminology, Faculty of Law and Political Science, Allameh Tabatabai University, Tehran, Iran

*. Corresponding Author: amirpoostchii@gmail.com

ABSTRACT

Due to the need to update the regulations of the countries, in 2012, the legislator introduced the new institution of electronic monitoring in Article 62 of the Islamic Penal Code into the criminal justice system of Iran. Imprisonment strives to achieve the goals of punishments, including prevention of recidivism. Electronic monitoring is a set of processes that are applied by the competent judicial authority in order to control and the availability of users in the environment outside the prison using electronic equipment through electronic binding. In this article, its structural-executive challenges have been pointed out by descriptive and analytical methods and by using interviews with the agents of this space. Existence of structural challenges, including ambiguity in the issuing



S.D.I.L.
The SD Institute of Law
Research & Study



انجمن علمی حقوق ایران



انجمن ایرانی حقوق جزا

Publisher:

Shahr-e- Danesh
Research And Study
Institute of Law

Article Type:

Original Research

Doi:

10.22034/jclc.2024.452969.1995

Received:

17 April 2024

Accepted:

14 August 2024

Published:

5 September 2024



Copyright & Creative Commons:

© The Author(s). 2021 Open Access. This article is licensed under a Creative Commons Attribution Non-Commercial License 4.0, which permits use, distribution and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited. To view a copy of this licence, visit <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>.



authority for monitoring electronic systems and decision-making quality, and implementation challenges, including the lack of transparency in the operation of the mentioned equipment, as well as the lack of clarity in the concept of monitoring officers and overlapping duties with judicial officers, the high costs of producing these equipments, and as a result The security deposit for the users of these systems is mentioned in order to guarantee compensation, the possibility of violating the court decision regarding the said decision and also the lack of guarantee of correct implementation.

Keywords: Electronic monitoring/ electronic equipment/ Electronic bracelet/ Alternative to imprisonment/ Parole.

Excerpted from the M.A. thesis entitled "legal and penological approach to the execution of the prison through electronic supervision; in the light of judicial precedent", Allameh Tabatabai University, tehran, iran.

Funding: The author(s) received no financial support (funding, grants, and sponsorship) for the research, authorship, and/or publication of this article.

Author Contributions:

Gholam Hasan Koushki: Conceptualization, Methodology, Validation, Writing - Original Draft, Supervision, Project administration.

Amir Poostchi: Conceptualization, Methodology, Validation, Resources, Writing - Original Draft, Writing - Review & Editing, Visualization.

Competing interests: The authors declare that they have no competing interests.

Citation:

Koushki, Gholam Hasan, Amir Poostchi .“Challenges in the Implementation of Electronic Monitoring Systems in Iran's Criminal Justice System: A Review of Judicial Practicese” *Journal of Criminal Law and Criminology* 12, no. 24 (September 5, 2024), 97-128.

Extended Abstract

In accordance with international standards, the rehabilitation of offenders and their successful reintegration into society is a fundamental objective of criminal justice. Reducing recidivism directly correlates with a decrease in victimization, enhanced community safety, and lower criminal justice costs.

Consequently, the primary aim of contemporary criminal justice systems is not merely to suppress criminal behavior but to facilitate successful social reintegration. Accordingly, criminal penalties now encompass not only imprisonment but also alternatives to incarceration. To achieve this goal, criminal justice systems must develop and implement effective programs that prevent recidivism and break the cycle of rehabilitation failure. In this context, legislative perspectives have shifted towards the establishment and application of leniency institutions, as articulated in Article 62 of the Islamic Penal Code. One such institution is electronic monitoring, which serves as an effective means of rehabilitating offenders by encouraging lifestyle changes and enabling them to remain within their local communities alongside their families. This approach not only compensates for the harm caused by their criminal acts but also fosters positive contributions to society. The adoption of enforcement measures outside the formal prison environment enhances offenders' sense of responsibility, commitment, and social belonging, thereby facilitating reintegration into society.

Electronic monitoring involves continuous or periodic supervision of individuals through electronic tools and equipment. Monitoring units oversee individuals in real-time, and any violations of stipulated obligations are reported by supervising officers to the disciplinary board of the prison or the relevant judicial authority for appropriate action. Acting as a substitute for incarceration, electronic monitoring can also complement prison sentences. Research indicates that recidivism rates among individuals benefiting from electronic monitoring are significantly lower, and these individuals often perceive the system as invaluable, as it allows them to maintain employment and improve familial relationships. There is substantial evidence that electronic monitoring expands the network for offender rehabilitation. Prisons have historically failed to effectively reform offenders, often exacerbating their moral, economic, social, and psychological challenges rather than alleviating them. The goals of incarceration - such as successful reintegration and recidivism prevention - have largely been unmet. The consequences of

imprisonment include inmate overcrowding and an alarming increase in the prison population. Conversely, electronic monitoring mitigates the adverse economic, social, moral, and psychological effects of extensive imprisonment while achieving the objectives of punishment, including the reform and rehabilitation of offenders, thereby reducing and controlling criminal behavior.

Individuals under electronic monitoring remain connected to society, which helps counteract the negative influences of prison on their thoughts and behaviors. This connection is crucial for rehabilitation, as it maintains emotional ties with families and alleviates prison overcrowding - factors that significantly influence the judicial system's inclination towards electronic monitoring. The system employs advanced technology, including electronic devices specifically designed for the supervision of monitored individuals. One prominent device is the electronic bracelet, which uses GPS to determine the precise location of the individual, transmitting signals to relevant monitoring authorities within the prison and supervision centers. This paper employs descriptive and analytical methods, including interviews with key stakeholders in the field, to highlight the structural and operational challenges inherent in the implementation of electronic monitoring systems. Structural challenges include ambiguities regarding the authority responsible for issuing electronic monitoring directives and the quality of these decisions. Operational challenges encompass unclear functioning of the monitoring equipment, ambiguity surrounding the roles of supervisory officers, overlaps in responsibilities with judicial authorities, high production costs of monitoring devices that lead to increased bail amounts, and potential deviations from definitive court opinions regarding such measures.

چالش‌های اجرایی نهاد نظارت سامانه‌های الکترونیکی در نظام عدالت کیفری ایران با نگاهی بر رویه قضایی

غلامحسن کوشکی^۱، امیر پوستچی^{۲*}

۱. دانشیار، گروه حقوق جزا و جرم‌شناسی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران

Email: atukooshki@gmail.com

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم‌شناسی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران،

*نویسنده مسئول: amirpoostchii@gmail.com

چکیده:

با توجه به ضرورت به‌روزرشدن مقررات کشورها، قانون‌گذار در سال ۱۳۹۲، نهاد نوین نظارت الکترونیکی را در ماده ۶۲ قانون مجازات اسلامی وارد نظام عدالت کیفری ایران کرد که اجرای دقیق آن می‌تواند از حبس‌های غیر ضرور جلوگیری کند و با اعمال آن نسبت به محکومین به حبس سعی بر آن دارد که در راستای اهداف مجازات‌ها اعم از پیشگیری از تکرار جرم قدم بردارد. نظارت الکترونیکی به مجموعه فرایندهایی گفته می‌شود که به‌موجب قانون از سوی مقام قضایی ذی‌صلاح در راستای کنترل و در دسترس بودن بهره‌وران در محیط خارج از زندان با استفاده از تجهیزات الکترونیکی از طریق پابند الکترونیکی اعمال می‌شود. در این نوشتار، با استفاده از روش توصیفی و تحلیلی و بهره‌گیری از مصاحبه با کنشگران این حوزه، چالش‌های ساختاری - اجرایی آن مورد اشاره قرار گرفته است. وجود چالش‌های ساختاری مانند ابهام در مرجع صادر کننده نظارت سامانه‌های الکترونیکی و کیفیت تصمیم مورد اشاره قرار گرفته است. همچنین،



پژوهشکده حقوق



انجمن ایرانی حقوق جزا و جرم‌شناسی

انجمن ایرانی حقوق جزا و جرم‌شناسی

نوع مقاله:

پژوهشی

DOI:

10.22034/jclc.2024.452969.1995

تاریخ دریافت:

۲۹ فروردین ۱۴۰۳

تاریخ پذیرش:

۲۴ مرداد ۱۴۰۳

تاریخ انتشار:

۱۵ اسفند ۱۴۰۳

کپی رایت و مجوز دسترسی آزاد:



کپی‌رایت مقاله در مجله پژوهشهای حقوقی نزد نویسندگان (ها) حفظ می‌شود. کلیه مقالاتی که در مجله پژوهشهای حقوقی منتشر می‌شوند با دسترسی آزاد هستند. مقالات تحت شرایط مجوز CC-BY-NC 4.0 منتشر می‌شوند که اجازه استفاده، توزیع و تولید مثل در هر رسانه‌ای را می‌دهد، به شرط آنکه به مقاله استناد شود. جهت اطلاعات بیشتر می‌توانید به صفحه سیاست‌های دسترسی آزاد نشریه مراجعه کنید.



چالش‌های اجرایی نظیر عدم روشن بودن عملکرد تجهیزات، یاد شده و نیز نامشخص بودن مفهوم مأموران نظارتی و تداخل وظیفه با ضابطان دادگستری، هزینه‌های بالای تولید این تجهیزات و در نتیجه، وثیقه‌های سنگین تودיעی توسط بهره‌وران این سامانه‌ها به‌منظور تضمین جبران خسارت، امکان عدول از نظر قطعی دادگاه راجع به تصمیم یاد شده و نیز فقدان ضمانت اجرای مناسب مورد بحث گرفته است.

کلیدواژه‌ها:

نظارت الکترونیکی، تجهیزات الکترونیکی، پابند الکترونیکی، جایگزین حبس، آزادی مشروط.

برگرفته از پایان‌نامه کارشناسی ارشد با عنوان «رویکرد حقوقی - کیفرشناختی به اجرای مجازات حبس از طریق نظارت سامانه‌های الکترونیکی با تأکید بر رویه قضایی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.

حامی مالی:

این مقاله هیچ حامی مالی ندارد.

مشارکت نویسندگان:

غلامحسین کوشکی: مفهوم‌سازی، روش‌شناسی، اعتبار‌سنجی، نوشتن - بررسی و ویرایش، نظارت. امیر پوستچی: مفهوم‌سازی، روش‌شناسی، اعتبار‌سنجی، تحقیق و بررسی، منابع، نوشتن - پیش‌نویس اصلی، نوشتن - بررسی و ویرایش، مدیریت پروژه.

بنابر اظهار نویسندگان این مقاله تعارض منافع ندارد.

استناددهی:

کوشکی، غلامحسین و امیر پوستچی «چالش‌های اجرایی نهاد نظارت سامانه‌های الکترونیکی در نظام عدالت کیفری ایران با نگاهی بر رویه قضایی». مجله پژوهش‌های حقوق جزا و جرم‌شناسی ۱۲، ش. ۲۴ (۱۵ اسفند، ۱۴۰۳)، ۹۷-۱۲۸.

مقدمه

امروزه هدف عمده اغلب نظام‌های کیفری از اعمال مجازات، علاوه بر سزادهی بزهکار، به دنبال فراهم کردن زمینه بازگشت موفقیت‌آمیز اجتماعی مجرم به جامعه است.^۱ نظام‌های عدالت کیفری باید برنامه‌های مؤثری را جهت پیشگیری از تکرار جرم و راهکارهای مناسب و مؤثری جهت باز اجتماعی کردن بزهکاران تدوین و اجرا کنند.^۲ به همین منظور، دیدگاه قانون‌گذار به سمت ایجاد و اعمال نهادهای ارفاقی در ماده ۶۲ قانون مجازات اسلامی معطوف شده است که یکی از این نهادهای ارفاقی، نظارت از طریق سامانه‌های الکترونیکی است.

این نهاد، روشی مؤثر برای باز اجتماعی کردن مجرمین است و باعث می‌شود بزهکاران سبک زندگی خود را تغییر داده و در جامعه محلی در کنار خانواده، زندگی و امرار معاش کنند. همچنین، این فرآیند به آن‌ها این امکان را می‌دهد که آسیب‌های ناشی از ارتکاب جرم را جبران کرده و نقش مثبتی در جامعه ایفا کنند.^۳ استفاده از هرگونه ضمانت اجرا و تدابیری که خارج از محیط رسمی زندان اعمال می‌شود باعث ایجاد و توسعه و تقویت احساس مسئولیت، تعهد و تعلق اجتماعی و اعطای فرصت زمینه بازگشت به جامعه و باز اجتماعی کردن مجرم را فراهم می‌کند.^۴

شواهد مستدلی وجود دارد که نظارت الکترونیکی سبب گسترده شدن شبکه اصلاح مجرمین شده است.^۵ در اینکه زندان نتوانسته در اصلاح مجرمان نقش مهمی داشته باشد، زیرا بیشتر از آنکه مشکلات اخلاقی، اقتصادی، اجتماعی و روانی آنان را حل کند، بر این مشکلات می‌افزاید.^۶ اصلاح و بازپروری بزهکار از طریق حبس با شکست روبه رو شده است و مجازات زندان در رسیدن به اهداف مجازات‌ها از جمله بازپذیر کردن و جلوگیری از تکرار جرم مجرمین با شکست روبه رو شده است.^۷ زندان به‌عنوان محور سیاست‌گذاری مجازات‌ها، آثار و نتایج خاصی پدید آورده است که مهم‌ترین

۱. برنار بولک، کیفرشناسی، ترجمه علی حسین نجفی ابرندآبادی، ویراست پنجم (تهران: انتشارات مجمع علمی و فرهنگی مجد، ۱۴۰۲)، ۲۱.

۲. علی صفاری، کیفرشناسی، (تهران: انتشارات جنگل، ۱۴۰۰)، ۳۳.

۳. سید رضا احسان پور، «کنترل الکترونیکی متهمین و مجرمین»، مجله اصلاح و تربیت، ۷۹ (۱۳۸۷)، ۴۰.

۴. حسنعلی موذن زادگان، جایگزین شناسی کیفر حبس در آیینہ آرای قضایی، (تهران: مهر کلام، ۱۴۰۰)، ۳۱.

۵. سید رضا احسان پور، «کنترل الکترونیکی متهمین و مجرمین»، فصلنامه حقوقی گواه، ۱۱ (۱۳۸۶)، ۱۵.

۶. کریم حبیب پروین، نظارت الکترونیکی در حقوق کیفری ایران و انگلستان، (تهران: میزان، ۱۴۰۱)، ۴۳.

۷. لازرژ کریستین، سیاست جنایی، ترجمه علی حسین نجفی ابرندآبادی (تهران: نشر یلدا، ۱۳۷۵)، ۹۵.

آن تورم جمعیت کیفری و رشد سرسام‌آور جمعیت زندانیان است.^۸ از یک سو، نظارت الکترونیکی موجب زدودن و کاهش آثار زیان‌بار اقتصادی، اجتماعی، اخلاقی و روانی ناشی از استفاده گسترده از مجازات حبس می‌گردد و از سوی دیگر، موجب تحقق اهداف مجازات‌ها از جمله اصلاح و بازپروری مجرمان و در نتیجه کاهش و کنترل بزهکاری می‌گردد.^۹

بهره‌وران^{۱۰} نظارت الکترونیکی از جامعه جدا نمی‌شوند بدین ترتیب از تأثیر بدی که زندان در افکار و منش فرد می‌گذارد جلوگیری می‌کند؛ به همین علت منجر به اصلاح و بازپروری، حفظ رابطه عاطفی با خانواده و امرار معاش و کاهش جمعیت کیفری است که این مسائل یکی از عوامل مهم گرایش دستگاه قضایی به اعمال نظارت الکترونیکی است.

نظارت تحت سامانه‌های الکترونیکی یک نهاد جدیدالتأسیس است که در سال ۱۳۹۲ وارد نظام عدالت کیفری ایران شد. تا سال ۱۳۹۷، به دلیل عدم وجود آیین‌نامه اجرایی مربوطه^{۱۱} و ابهامات موجود، آن‌چنان مورد استقبال قضات قرار نمی‌گرفت. ماده ۶۲^{۱۲} قانون مجازات اسلامی در مورد دامنه شمول این نهاد، بیان می‌دارد در جرایم تعزیری درجه ۵ تا ۸، دادگاه می‌تواند در صورت وجود شرایط مقرر در تعویق صدور حکم،^{۱۳} محکوم به حبس را با رضایت وی در محدوده مکانی مشخصی تحت نظارت سامانه‌های الکترونیکی قرار دهد.^{۱۴}

۸. سزار بکاریا، رساله جرایم و مجازات‌ها، ترجمه محمد علی اردبیلی (تهران: نشر میزان، ۱۳۷۷)، ۶۸.

۹. حبیب پروین، پیشین، ۶۰.

۱۰. منظور از بهره‌ور، متهم یا مجرمینی هستند که از تجهیزات الکترونیکی استفاده می‌نمایند.

۱۱. از این پس در این پژوهش منظور از آیین‌نامه، آیین‌نامه اجرایی مراقبت‌های الکترونیکی مصوب ۱۳۹۷/۰۴/۱۱ است.

۱۲. تبصره ۲ این ماده بیان می‌دارد: مقررات این ماده در مورد حبس‌های تعزیری درجه ۴/۳/۲ نیز پس از گذراندن یک چهارم مجازات‌های حبس قابل اعمال است.

۱۳. ماده ۴۰ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ بیان می‌دارد: در جرایم موجب تعزیر درجه شش تا هشت دادگاه می‌تواند پس از احراز مجرمیت متهم با ملاحظه وضعیت فردی، خانوادگی، اجتماعی، سوابق و اوضاع و احوالی که موجب ارتکاب جرم گردیده است در صورت وجود شرایط زیر صدور حکم را به مدت شش ماه تا دو سال به تعویق اندازد:

الف- وجود جهات تخفیف، ب- پیشبینی اصلاح مرتکب، پ- جبران ضرر و زیان یا برقراری ترتیبات جبران، ت- فقدان سابقه کیفری موثر

تبصره- محکومیت مؤثر، محکومیتی است که محکوم را به تبع اجرای حکم، براساس ماده (۲۵) این قانون از حقوق اجتماعی محروم می‌کند.

۱۴. عباس تدین، «نظارت الکترونیکی گامی به سوی جایگزین زندان»، مجله حقوقی دادگستری، ۶۴، ۷۲ (۱۳۸۷)، ۶۳.

نظارت الکترونیکی با استفاده از سامانه‌ها و تجهیزات الکترونیکی هوشمند انجام می‌شود^{۱۵} که این تجهیزات به کلیه وسایل و لوازمی اطلاق می‌گردد که به منظور نظارت الکترونیکی به فرد تحت مراقبت نصب می‌شود.^{۱۶} یکی از این تجهیزات، پابند الکترونیکی است که با ارسال سیگنال به گیرنده و مانیتور مربوطه در سازمان زندان‌ها و مراکز مراقبت، می‌تواند موقعیت و مختصات دقیق فرد را با کمک جی.پی.اس^{۱۷} محاسبه کند. از جمله آثار مثبت اجرای نظارت الکترونیکی، می‌توان به کنترل دقیق محکومان و اصلاح و بازپروری آنها اشاره کرد.

مقام قضایی دادگاه صادر کننده حکم قطعی، در صورت موافقت نسبت به اعمال نظارت الکترونیکی برای محکوم علیه، محدوده تردد فرد را مشخص کرده و مبادرت به صدور نظارت الکترونیکی برای وی می‌کند. سپس، محکوم علیه تحت‌الحفظ به مرکز اعزام می‌گردد تا نسبت به نصب و راه‌اندازی تجهیزات و آموزش وی، اقدام شود.^{۱۸}

واحدهای نظارت الکترونیکی، فرد تحت مراقبت را از طریق سما^{۱۹} به صورت شبانه‌روزی تحت نظارت قرار داده و چنانچه وی برخلاف تعهدات یاد شده رفتار نماید، مراتب توسط مأمور ناظر جهت اتخاذ تصمیم مقتضی حسب مورد به شورای انضباطی زندان یا مقام قضایی گزارش می‌شود.^{۲۰} اما به دلیل نویا بودن این نهاد، چالش‌ها و ابهاماتی در ساختار و اجرای آن وجود دارد. این مشکلات ناشی از ساکت بودن قوانین موضوعه و عدم وجود فرهنگ‌سازمانی مناسب^{۲۱} در قوه قضاییه است. از جمله این چالش‌ها می‌توان به عدم شفاف‌سازی در مورد دادگاه صلاحیت‌دار اعم از دادگاه بدوی یا

۱۵. حسنعلی موذن زادگان، بحران کرونا و دادرسی کیفری الکترونیکی، (تهران: دانشگاه علامه طباطبائی، ۱۴۰۱)، ۱۴۰.

۱۶. جواد طهماسبی، آیین دادرسی کیفری اجرای احکام، (تهران: انتشارات میزان، ۱۴۰۰)، ۱۷۴-۱۸۱.

17. GPS

۱۸. ماده ۳ آیین‌نامه اجرایی مراقبت‌های الکترونیکی.

۱۹. سما، مخفف سامانه مراقبت الکترونیکی است که مجموعه‌ای از نرم افزارها و سخت افزارهای مرتبط است که از طریق یک شبکه رایانه‌ای و مخابراتی برای نظارت و کنترل افراد تحت مراقبت طراحی و راه اندازی شده است. (بند «ج» ماده ۱ آیین‌نامه اجرایی مراقبت‌های الکترونیکی)

۲۰. ماده ۲۴ آیین‌نامه اجرایی مراقبت‌های الکترونیکی.

۲۱. فرهنگ‌سازمانی، شیوه مناسب رفتار در درون سازمان را تعریف می‌کند. این فرهنگ متشکل از اعتقادات و ارزش‌های مشترک میان کارکنان است که توسط رهبر سازمان مربوطه معین می‌شوند؛ سپس از طریق روش‌های مختلف، توسعه پیدا می‌کنند و تقویت می‌شوند. در نهایت، ادراکات، رفتارها و درک کارکنان سازمان را شکل می‌دهند. قابل دسترس در:

<https://karboom.io/mag/articles/1403/03/25>

تجدیدنظر برای صدور نظارت الکترونیکی، ابهام در مورد نحوه عملکرد و ساختار تجهیزات الکترونیکی و تعیین وظایف مأموران ناظر و دامنه شمول این مأموران اشاره کرد بدان معنا که ابهاماتی در مورد ضمانت اجرای تخلف از تعهدات و خسارت به تجهیزات الکترونیکی و معضلاتی که برای هزینه بالای استفاده از این تجهیزات به وجود آمده است و دیگر چالش‌های مربوطه که هدف این پژوهش این است که با تجزیه و تحلیل نظریات مشورتی صادره از اداره حقوقی قوه قضاییه و آیین‌نامه اجرایی نظارت سامانه‌های الکترونیکی و دستورالعمل‌های مربوطه و رویه‌های قضایی و همچنین مصاحبه‌های میدانی با بهره‌وران نظارت الکترونیکی و مقام‌های قضایی به چالش‌های ساختاری و اجرایی این نهاد که به دلیل ساکت بودن قوانین و ابهامات آن به وجود آمده است در دو بخش تحت عنوان چالش‌های ساختاری نظارت سامانه‌های الکترونیکی و چالش‌های اجرایی نظارت سامانه‌های الکترونیکی بپردازد؛ بنابراین روش تحقیق این پژوهش، تحلیلی-توصیفی و کتابخانه‌ای است که با استفاده از منابع معتبر حقوقی و مصاحبات میدانی انجام شده است.

۱- چالش‌های ساختاری نظارت سامانه‌های الکترونیکی

در قوانین موضوعه به‌طور شفاف بیان نشده است که کدام مرجع (اعم از دادگاه بدوی یا تجدیدنظر) صلاحیت صدور نظارت الکترونیکی را دارد. همچنین در رابطه با پیشنهاد دادستان و قاضی اجرای احکام به دادگاه صادر کننده حکم قطعی برای صدور نظارت الکترونیکی به‌عنوان مجازات، مطابق ماده ۶۲ قانون مجازات اسلامی و به‌عنوان قرار تأمین کیفری (بند «چ» ماده ۲۱۷ قانون آیین دادرسی کیفری) در مرحله تحقیقات مقدماتی، ابهاماتی وجود دارد؛ بنابراین، با توجه به مطالب ذکر شده در خصوص مرجع صلاحیت‌دار برای صدور نظارت الکترونیکی و در خصوص وظایف دادستان و قاضی اجرای احکام برای پیشنهاد این امر، به دلیل عدم تصریح دقیق این موارد در قوانین و آیین‌نامه‌های اجرایی مربوطه، ابهاماتی وجود دارد که در ادامه مطالب به توضیح این موارد و رفع ابهام آنها خواهیم پرداخت.

۱-۱- عدم شفافیت دقیق در مورد دادگاه صادر کننده نظارت الکترونیکی

در مورد اینکه کدام دادگاه می‌تواند نظارت الکترونیکی صادر کند، اداره حقوقی قوه قضاییه، دو نظریه مشورتی در این راستا صادر کرده است.

مطابق نظریه مشورتی^{۲۲} اول در مورد صلاحیت مرجع صادر کننده، اظهار می‌دارد که هرچند

بر اساس ماده ۵۵۳ قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲، قاضی اجرای احکام و یا دادستان می‌توانند اجرای نظام نیمه آزادی و آزادی تحت نظارت سامانه‌های الکترونیکی محکوم‌علیه را به دادگاه صادرکننده حکم پیشنهاد دهند، اما اعمال مقررات ماده ۶۲ قانون مجازات اسلامی ۱۳۹۲ در حین صدور حکم محکومیت متهم به مجازات «حبس» در صورت وجود شرایط مقرر در تعویق مراقبتی، با رضایت محکوم به حبس، بلامانع است؛ بنابراین، دادگاه بدوی با احراز شرایط مقرر می‌تواند پس از انشاء محکومیت حبس، در همان رأی با رضایت محکوم به حبس، وی را در محدوده مکانی مشخص تحت نظارت سامانه‌های الکترونیکی قرار دهد.

مطابق نظریه مشورتی^{۳۳} دوم در خصوص صلاحیت دادگاه صادر کننده نظارت الکترونیکی، اظهار می‌دارد که منظور از دادگاه در ماده ۶۲ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲، دادگاه صادرکننده حکم حبس، اعم از دادگاه بدوی یا دادگاه تجدیدنظر استان است که این دادگاه‌ها می‌توانند در حین صدور حکم به مجازات حبس و در صورت وجود شرایط مقرر برای قرار تعویق مراقبتی و با رضایت محکوم، وی را در محدوده مکانی مشخص، تحت نظارت سامانه‌های الکترونیکی قرار دهند؛ بنابراین مطابق با مطالب فوق‌الذکر، هم دادگاه بدوی و هم دادگاه تجدیدنظر صلاحیت صدور نظارت سامانه‌های الکترونیکی را دارند.

۲-۱- ابهام در مورد تصمیم دادستان و قاضی اجرای احکام در مورد پیشنهاد نظارت الکترونیکی

همان‌طور که بیان شد، در مورد اختیارات و وظایف دادستان و قاضی اجرای احکام در خصوص پیشنهاد نظارت الکترونیکی به دادگاه، به دلیل ساکت بودن قوانین، ابهاماتی وجود دارد. در این راستا، با تجزیه و تحلیل نظریات مشورتی، به رفع این ابهامات خواهیم پرداخت.

اداره حقوقی قوه قضاییه در خصوص دو سوال زیر اظهارنظر کرده است: اول، آیا موافقت یا مخالفت دادستان با درخواست زندانی برای استفاده از نظارت سامانه‌های الکترونیکی موضوع ماده ۶۲ قانون مجازات اسلامی ضروری است؟ دوم، اگر دادستان با این درخواست مخالفت کند، آیا موظف به ارسال پرونده به دادگاه صادرکننده رأی است؟ همچنین، اگر زندانی چنین درخواستی را بدهد اما شرایط مندرج در ماده ۶۲ و ۴۰ و ۴۱ قانون مذکور برای صدور نظارت الکترونیکی را نداشته باشد، آیا دادستان یا قاضی مجری حکم تکلیفی به ارسال پرونده به دادگاه صادرکننده رأی را دارد یا خیر؟ به عبارت دیگر، تشخیص

۳۳. شماره نظریه: ۷/۹۸/۱۴۶ مورخ: ۱۳۹۹/۰۱/۳۰ شماره پرونده: ۹۸-۱۸۶/۲-۱۸۴۶ کی

انطباق موضوع با مواد فوق با دادستان است یا دادگاه صادرکننده رأی؟ نظریه مشورتی در این زمینه به این سوالات پاسخ می‌دهد:^{۲۴}

مطابق ماده ۶۲ قانون مذکور مصوب ۱۳۹۲، شرایط مقرر برای برخورداری محکوم به حبس از نظام آزادی تحت نظارت سامانه‌های الکترونیکی، همان شرایط مقرر در تعویق مراقبتی مذکور در مواد ۴۰ و بند «ب» ماده ۴۱ این قانون آمده است. «و موافقت دادستان یا قاضی اجرای احکام کیفری جزء آن شرایط نیست». همچنین، ماده ۵۵۳ قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ نیز بر لزوم موافقت دادستان یا قاضی اجرای احکام کیفری جهت اعمال نظام آزادی تحت نظارت سامانه‌های الکترونیکی دلالت ندارد.

ضمناً در هر صورت دادستان و قاضی اجرای احکام موظف هستند درخواست زندانی را علاوه بر نظر خود به دادگاه صادر کننده حکم قطعی ارسال کنند؛ همچنین با عنایت به ماده ۶۲ قانون مجازات اسلامی، تشخیص وجود یا عدم تحقق شرایط مقرر برای برخورداری محکوم به حبس از نظام آزادی نظارت سامانه‌های الکترونیکی با دادگاه است.

در رابطه با نظارت الکترونیکی به‌عنوان قرار تأمین کیفری، دادستان می‌تواند در مرحله تحقیقات مقدماتی، با توجه به اصل تناسب جرم، به بازپرس پیشنهاد نظارت سامانه‌های الکترونیکی مندرج در بند «چ» ماده ۲۱۷ قانون آیین دادرسی کیفری را بدهد. در این رابطه بازپرس ملزم به قبول پیشنهاد دادستان نیست. طبق مصاحبات انجام شده با مقامات دادرسی که اظهار داشتند نظارت الکترونیکی به‌عنوان قرار تأمین کیفری در مرحله تحقیقات مقدماتی آن‌چنان مورد استقبال قرار نگرفته و غالباً این نهاد به‌عنوان مجازات مندرج در ماده ۶۲ قانون مجازات اسلامی اجرایی می‌شود.

۱-۳- امکان یا عدم امکان صدور نظارت الکترونیکی در مرحله اجرا و پس از قطعیت حکم

در خصوص امکان یا عدم امکان صدور نظارت الکترونیکی در مرحله اجرای حکم^{۲۵} به‌موجب ماده ۵۵۳ قانون آیین دادرسی کیفری، «قاضی اجرای احکام کیفری می‌تواند پس از وصول گزارش شورای طبقه‌بندی زندان و نظر مددکاران اجتماعی و معاونت اجرای احکام کیفری، مبنی بر آنکه اجرای یک فعالیت شغلی یا حرفه‌ای آموزشی و... از سوی محکوم‌علیه در خارج از زندان صورت بگیرد...» با توجه

۲۴. شماره نظریه: ۷/۹۹/۱۹۱۱ مورخ: ۱۳۹۹/۱۲/۱۸ شماره پرونده: ۹۹-۱۸۶/۲-۱۹۱۱ ک

۲۵. فضل‌الله فروغی، امیر ایرانی، «مطالعه تطبیقی شناسایی و اجرای نظارت الکترونیکی در حقوق کیفری ایران و آمریکا»، نشریه مطالعات حقوق تطبیقی، ۷، ۲ (۱۳۹۵)، ۶۱۸.

به‌تصریح این ماده، امکان به‌کارگیری این نهاد در مرحله اجرای حکم نیز وجود دارد؛ بنابراین، قرار دادن محکوم تحت نظارت الکترونیکی نیازمند رعایت تشریفات مقرر در ماده ۵۵۳ قانون مذکور است. همچنین، با توجه به نظریه مشورتی^{۲۶} اصداری در این زمینه، قرار دادن محکوم به حبس در جرایم تعزیری درجه پنج تا هشت تحت نظارت الکترونیکی، موضوع ماده ۶۲ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲، ناظر به اجرای حکم بوده و امری اجرایی محسوب می‌شود؛ لذا، اعمال نظارت الکترونیکی در مرحله اجرای حکم نیز وجود دارد.

در خصوص امکان یا عدم امکان صدور نظارت الکترونیکی پس از قطعیت حکم،^{۲۷} ماده ۶۲^{۲۸} قانون مجازات اسلامی در مورد دامنه شمول این نهاد، بیان می‌دارد در جرایم تعزیری درجه ۵ تا ۸، دادگاه می‌تواند در صورت وجود شرایط مقرر در تعویق صدور حکم در ماده ۴۰ قانون مذکور، محکوم به حبس را با رضایت وی در یک محدوده مکانی مشخص تحت نظارت سامانه‌های الکترونیکی قرار دهد؛ بنابراین صدور نظارت الکترونیکی، مطابق نظریه مشورتی^{۲۹} اصداری در این زمینه، نیازمند این است که فرد در زندان باشد. فرد زندانی برای استفاده از نظارت الکترونیکی باید به رئیس زندان درخواست دهد. سپس رئیس زندان این درخواست را به شورای طبقه‌بندی زندان و شورای مددکاری زندان ارجاع می‌دهد. سپس آنها حسن رفتار محکوم علیه را تأیید می‌کنند و نظر خود را به قاضی اجرای احکام یا دادستان ارسال می‌کنند. قاضی اجرای احکام یا دادستان شرایط را بررسی کرده و آن را به دادگاه صادر کننده حکم قطعی، اعم از دادگاه بدوی یا تجدیدنظر می‌فرستند تا قاضی دادگاه صادر کننده حکم قطعی شرایط را مجدداً بررسی کند. دادگاه مربوطه تکلیفی به صدور نظارت الکترونیکی، حتی با وجود شرایط مقرر برای صدور این نهاد ندارد و این امر کاملاً اختیاری بوده و در کل تصمیم نهایی با قاضی دادگاه صادر کننده حکم قطعی است؛ بنابراین، می‌توان نتیجه گرفت که حتی پس از قطعیت حکم، مرجع قضایی صالح می‌تواند رأی به صدور نظارت الکترونیکی بدهد.

۲- چالش‌های اجرایی نظارت سامانه‌های الکترونیکی

۲۶. شماره نظریه مشورتی: ۷/۹۸/۱۹۱۰

۲۷. فروغی، ایرانی، پیشین، ۶۱۸.

۲۸. تبصره ۲ این ماده بیان می‌دارد: مقررات این ماده در مورد حبس‌های تعزیری درجه ۴/۳/۲ نیز پس از گذراندن یک چهارم مجازات‌های حبس قابل اعمال است.

۲۹. شماره نظریه مشورتی: ۷/۱۴۰۱/۷۹۱

از آنجایی که نظارت سامانه‌های الکترونیکی، یک نهاد ارفاقی جدیدالتأسیس است و از سال ۱۳۹۷ با توجه به تصویب شدن آیین‌نامه اجرایی آن لازم‌الاجرا شده است.^{۳۰} به دلیل عدم وجود فرهنگ سازمانی مناسب در دستگاه قضایی و عدم آموزش‌های لازم به قضات و مأمورین نظارتی و همچنین کمبود تجهیزات و ابزارهای الکترونیکی و کمبود زیرساخت‌های مناسب و عدم تبیین دقیق شرایط صدور و اجرای آن در آیین‌نامه مربوطه و دیگر قوانین موضوعه و دیگر موارد مرتبط به نظارت الکترونیکی، این نهاد ارفاقی دارای معضلات و چالش‌ها و مشکلاتی است که به دلیل ساکت بودن قوانین و نپایا بودن آن به وجود آمده است که در ادامه مباحث به تحلیل این موارد و رفع ابهامات به وجود آمده خواهیم پرداخت.

۲-۱- ابهام در مورد نحوه عملکرد تجهیزات الکترونیکی و عدم تبیین دقیق وظایف و دامنه شمول مأمورین نظارتی

در این بخش، سعی بر آن است که به بررسی نحوه عملکرد تجهیزات الکترونیکی اعم از پابند الکترونیکی به عنوان یکی از اصلی‌ترین تجهیزات نظارت الکترونیکی بپردازیم. پابند الکترونیکی یکی از کاربردی‌ترین ابزاری است که برای نظارت الکترونیکی ساخته شده و استفاده می‌شود.

برای اینکه بتوانیم نحوه عملکرد این ابزار و تجهیزات را بررسی کنیم ابتدا باید به بررسی ویژگی‌های ساختاری و ظاهری آن بپردازیم. در این راستا، طی مصاحبات انجام شده با بهره‌وران نظارت الکترونیکی، اطلاعاتی مبنی بر نحوه عملکرد و شکل ساختاری این تجهیزات و خصوصیات ویژه آنها به دست آمده است که در ادامه مباحث به بررسی آنها خواهیم پرداخت.

بند «ث» ماده ۱ آیین‌نامه اجرایی مراقبت‌های الکترونیکی، در مورد تجهیزات و ابزارهای الکترونیکی بیان می‌دارد: تجهیزات مراقبت الکترونیکی به کلیه وسایل و لوازمی اطلاق می‌گردد که به‌منظور نظارت، تحت سامانه‌های الکترونیکی، به فرد تحت مراقبت یا در محدوده مراقبت نصب می‌شود و ردیابی و نصب تجهیزات و... در مرکز مراقبت انجام می‌شود.

تجهیزات الکترونیکی اعم از پابند الکترونیکی مانند ردیاب در هر لحظه از صاحبان خود نگهداری می‌کند و در صورتی که متوجه کوچک‌ترین دست‌کاری و تغییرات در آن شود هشدار به سازمان مربوطه^{۳۱} ارسال می‌کند.

۳۰. مجتبی باری، تبیین جایگاه قرارهای تامین کیفری و نظارت قضایی، (تهران: انتشارات جنگل، ۱۴۰۰)، ۴۴-۴۷.

۳۱. منظور از سازمان، سازمان و مرکز مراقبت‌های الکترونیکی است (بند الف ماده ۱ آیین‌نامه اجرایی مراقبت‌های الکترونیکی).

از آنجایی که پابند الکترونیکی دستگاه بسیار حساسی است، بنابراین اگر بهره‌ور قصد فرار از محدوده تعیین شده یا باز کردن پابند را داشته باشد فوراً هشدار توسط دستگاه برای مأمورین ناظر ارسال می‌شود.^{۳۲} پابند الکترونیکی در حد معمول ضد آب است؛^{۳۳} اما بهتر است برای حمام کردن یا موارد مشابه (استخر و...) عایق‌بندی شود.^{۳۴} پابند الکترونیکی امکان شنود صدا را ندارد و زمان مورد نیاز برای شارژ شدن آن با شارژر ۲ میلی‌آمپر، ۲ الی ۳ ساعت و مدت زمان نگه‌داشتن شارژ این تجهیزات ۱۲ الی ۲۴ ساعت است.^{۳۵} موقع اتمام شارژ، پابند الکترونیکی وایبره می‌زند و چراغ قرمز روشن می‌شود. زمانی که پابند الکترونیکی فعال باشد، چراغ آبی روشن می‌شود و زمانی که به شارژ وصل است چراغ سبز رنگ روشن خواهد شد.^{۳۶}

پابند الکترونیکی پلمپ و جنس آن سیلیکون و پلاستیک فشرده شده و ساخت کشورهای آمریکا، چین و ایران است. مدل‌های ایرانی از لحاظ اندازه بزرگ‌تر و سنگین‌تر هستند.^{۳۷} شکل ظاهری آن دایره‌ای و مستطیلی شکل با قطر ۵ سانتی‌متر است و اکثراً وارداتی بوده و توسط شرکت‌های خصوصی وارد می‌شوند و مجهز به دو عدد سیم‌کارت و جی.پی.اس هستند که برای اپراتور سیگنال می‌فرستند و توسط مخابرات و دکل اپراتور، فرد کنترل می‌شود.^{۳۸}

پابند الکترونیکی نوعی ردیاب است و در استان‌هایی که قابلیت اجرای نظارت الکترونیکی را داشته باشند، نظارت الکترونیکی اجرایی می‌شود.^{۳۹} پابند الکترونیکی به فرد متصل می‌شود و دارای جی.پی.

۳۲. اطلاعات به‌دست آمده از طریق مصاحبه با بهره‌وران نظارت الکترونیکی. (پیوست: جدول شماره ۱)

۳۳. فروغی، ایرانی، پیشین، ۶۰۹.

۳۴. عده‌ای از بهره‌وران اظهار داشتند که با پلاستیک آنرا عایق‌بندی می‌کنند و عده‌ای نیز با پارچه و مواردی از این قبیل آن را عایق‌بندی می‌کنند. (پیوست: جدول شماره ۱)

۳۵. به گفته بهره‌وران مدت ساعت شارژ شدن و مدت ساعت شارژ نگه داشتن پابند الکترونیکی به دلیل کیفیت و برند تجهیزات الکترونیکی متفاوت است. (پیوست: جدول شماره ۱)

۳۶. اطلاعات به‌دست آمده از طریق مصاحبه با بهره‌وران نظارت الکترونیکی. (پیوست: جدول شماره ۱)

۳۷. بهره‌ورانی که از پابند الکترونیکی ساخت ایران استفاده می‌نمایند، اعلام نارضایتی به دلیل بزرگ بودن شکل ظاهری و سنگین بودن آن کرده‌اند. (پیوست: جدول شماره ۱)

۳۸. اطلاعات به‌دست آمده از طریق مصاحبه با بهره‌وران نظارت الکترونیکی. (پیوست: جدول شماره ۱ و ۳)

۳۹. مطابق با ماده ۸ دستورالعمل واگذاری بخش فنی مراقبت الکترونیکی زندانیان: واحد مراقبت مرکزی تحت نظارت سازمان و با مساعدت مرکز تأسیس می‌شود. در هر یک از استان‌ها که سازمان در آن استان اعلام آمادگی کند پس از تأمین فضای مناسب از طرف سازمان، مرکز موظف است نسبت به فراهم‌آوری امکانات و مقدمات لازم جهت راه اندازی شبکه

اس است. این تکنولوژی توانسته امکان تعیین دقیق موقعیت بهره‌ور را به صورت لحظه‌ای فراهم کند. با ارسال سیگنال‌هایی به گیرنده، مختصات جغرافیایی را به دقت محاسبه کند؛^{۴۰} سپس اطلاعات را برای مانیتور زندان یا مانیتور موجود در مرکز مراقبت‌های الکترونیکی توسط فرکانس‌های رادیویی ارسال کند؛ بدین ترتیب، مأموران امنیتی و مأموران ناظر از محدوده تردد فرد مطلع شده و در صورت خروج فرد از آن پیام هشدار دهنده‌ای دریافت می‌کنند.

پابند الکترونیکی به دور مچ پا بسته می‌شود و با یک گیرنده در مرکز کنترل مراقبت‌های الکترونیکی هماهنگ می‌شود و می‌تواند با کمک جی.پی.اس پیام‌هایی به گیرنده ارسال کند. سیستم جی.پی.اس و ردیابی مجرمین طبق محدوده‌ای که برای آن مشخص شده است عمل می‌کند و اگر فرد از محدوده تعیین شده خارج شود زنگ خطر گیرنده فعال می‌شود^{۴۱} و مأمورین نظارتی از طریق دریافت فرکانس و هشدار مربوطه از تخلفات فرد مطلع می‌شوند و فوراً اقدامات لازم را انجام می‌دهد.

دستگاه فرستنده‌ای که فرد به همراه دارد، به طور مداوم سیگنال‌هایی را به واحد گیرنده سیگنال که در ایستگاه نظارت در سازمان زندان‌ها و مرکز نظارت و مراقبت وجود دارد، ارسال می‌کند. این واحد نیز وقفه در سیگنال‌ها، اختلال در برنامه‌های تعیین شده و حتی دست‌کاری در پابند الکترونیکی را به مقامات و مأمورین هشدار می‌دهد. این تدابیر نه تنها بر حضور داشتن یا نداشتن یک شخص در مکان معین نظارت دارد، بلکه موقعیت و وضعیت فرد را در مکانی خاص به ثبت می‌رساند. دستگاه‌های جی.پی.اس^{۴۲} در نظارت الکترونیکی داده‌ها و اطلاعات مرتبط با موقعیت و جابجایی فرد را به صورت لحظه‌ای دریافت می‌کنند؛ بنابراین، نظارت بر ساعات رفت و آمد، عدم حضور در مکان‌های ممنوع شده و نداشتن تماس با اشخاص ممنوع شده^{۴۳} و... از طریق ارسال فرکانس‌های رادیویی به گیرنده صورت می‌پذیرد.

واحد مراقبت و تحویل آن به اداره کل مربوطه اقدام نماید.

۴۰. فروغی، ایرانی، پیشین، ۶۰۹-۶۱۰.

۴۱. اطلاعات به‌دست آمده از طریق مصاحبه با بهره‌وران نظارت الکترونیکی. (پیوست: جدول شماره ۱ و ۲ و ۳)

۴۲. طهماسبی، پیشین، ۱۷۴-۱۸۱.

۴۳. طبق مصاحبه انجام شده با قضات و بهره‌وران، قضات می‌توانند هنگام صدور نظارت الکترونیکی، محدودیت‌های مراقبتی مثل تعلیق مراقبتی برای بهره‌وران قائل شوند البته قضات مکلف به اعمال این محدودیت نیستند و اختیاری است و می‌تواند صرفاً به اعمال محدودیت تردد در محدوده تعیین شده رأی دهد و مکان‌های خاصی را برای وی ممنوع ننماید.

(پیوست: جدول شماره ۱ و ۳)

نحوه ردیابی، با جی.پی.اس و ماهواره و یا با سامانه‌های بازشناسی با امواج رادیویی^{۴۴} و دو عدد سیم‌کارت که با دکل مخابراتی و اپراتور کار می‌کند است.^{۴۵}

ردیابی با نوع اول یا جی.پی.اس و ماهواره سرعت پائینی دارد؛ اما در ردیابی با نوع دوم یا همان سامانه‌های بازشناسی با امواج رادیویی و سیم‌کارت سرعت بالاتری وجود دارد. فرد به‌صورت شبانه‌روزی تحت نظارت مستمر قرار می‌گیرد و اگر فرد تحت نظر از محدوده معین شده خارج شود، مأمورین نظارتی با فرد تماس می‌گیرند و به او تذکر می‌دهند که هر چه زودتر به محدوده تعیین شده بازگردد و فرد تعهد بر عدم تکرار تخلف از تعهدات را می‌دهد و در صورت تکرار یا ارتکاب جرم جدید و یا تخلفی دیگر از تعهدات، به مرکز اعلام می‌شود و قاضی اجرای احکام و مرجع قضایی دستور به احضار و جلب فرد را می‌دهند. فرد ۲۴ ساعت مهلت دارد خود را معرفی کند، اگر نه جلب و بازداشت می‌شود و وثیقه او نیز ضبط خواهد شد.^{۴۶} زمانی که فرد از محدوده خارج می‌شود پابند الکترونیکی به صدا در آمده و چراغ و ویبره می‌زند تا فرد متوجه شود که از محدوده خارج شده است.^{۴۷}

پابندها مجهز به دو عدد سیم‌کارت هستند که برای اپراتور سیگنال می‌فرستند و توسط مخابرات و دکل اپراتور فرد کنترل می‌شود. سامانه‌های بازشناسی با امواج رادیویی^{۴۸} وابسته به دو دستگاه است که با امواج رادیویی باهم در ارتباط هستند. ذخیره شماره سریال به آنتن متصل است که اطلاعات را به مرکز مراقبت الکترونیکی می‌فرستد و امواج رادیویی را به اطلاعات دیجیتال تبدیل می‌کند.^{۴۹} وزن پابند الکترونیکی ۷۵ گرم است و امواج را به‌طور پیوسته ارسال می‌کند. این دستگاه هر دقیقه یک پالس به مرکز ارسال می‌کند و به محض جدا شدن تجهیزات از فرد، زنگ هشدار در مرکز به صدا در می‌آید.^{۵۰} پابند الکترونیکی مجهز به سیستم نوسان‌ساز صوتی بوده و مأمور مراقب به کمک نویز ارسالی، وجود فرد تحت مراقبت در محدوده تعیین شده را ردیابی می‌کند.

44. Radio Frequency Identification (RFID)

۴۵. اطلاعات به‌دست آمده از طریق مصاحبه با بهره‌وران نظارت الکترونیکی. (پیوست: جدول شماره ۱ و ۲ و ۳)

۴۶. اطلاعات به‌دست آمده از طریق مصاحبه با بهره‌وران نظارت الکترونیکی و قضات اجرای احکام کیفری. (پیوست: جدول شماره ۱ و ۲ و ۳)

۴۷. اطلاعات به‌دست آمده از طریق مصاحبه با بهره‌وران نظارت الکترونیکی. (پیوست: جدول شماره ۱ و ۲ و ۳)

۴۸. طهماسبی، پیشین، ۱۷۴-۱۸۱.

۴۹. حبیب پروین، پیشین، ۲۹۱.

۵۰. همان، ۲۹۶.

در خصوص وظایف مأمورین ناظر، بند «چ» و بند «ح» ماده ۱ آیین‌نامه اجرایی مراقبت‌های الکترونیکی، در تعریف مأمور ناظر بیان می‌دارد: «مأمور مراقب فرد آموزش دیده‌ای است که وظیفه نظارت بر اجرای صحیح تدابیر و دستورات مقام قضایی را بر عهده و بر عملکرد و فعالیت متهم یا محکوم از طریق سامانه نظارت داشته و تخلفات احتمالی آنان و سایر موارد مربوط را گزارش می‌دهد».

ماده ۱۰ این آیین‌نامه نیز در این راستا بیان می‌دارد در صورتی که نصب تجهیزات در محدوده مراقبتی ضرورت داشته باشد، پس از ابلاغ به شخص تحت مراقبت و کسب اجازه ورود، مأمور مراقب مرکز با مراجعه به محل تعیین شده و رعایت نکات فنی، نسبت به نصب تجهیزات، ارائه آموزش‌های لازم و تنظیم صورت مجلس اقدام می‌کند. همچنین، برای حفظ حریم خصوصی، ماده ۱۴ آیین‌نامه مذکور اعلام می‌دارد که اعمال نظارت و مراقبت الکترونیکی باید به نحوی باشد که حریم خصوصی اشخاص رعایت شود؛^{۵۱}

در رابطه با تعیین مأمور ناظر یا دامنه شمول این مأمورین (بدان معنا که شامل چه مأمورانی است) و همچنین وظایف آنها، چالش‌ها و ابهاماتی وجود دارد. حتی در آیین‌نامه اجرایی این نهاد ارفاقی نیز برای این امر، پاسخ صریحی وجود ندارد. از جمله اینکه آیا مأمورین نظارتی همان ضابطین عام قضایی هستند؟ اگر پاسخ مثبت باشد، این مأمورین در رابطه با وظایف خود دچار تداخل وظیفه‌ای و شغلی خواهند شد؛ بدان معنا که به‌طور مثال افسران نیروی انتظامی چگونه هم به اعمال وظایف خود در راستای حفظ نظم و امنیت جامعه بپردازند و در کنار آن در مرکز کنترل مراقبت، به نظارت بر سامانه‌های الکترونیکی، رصد کردن و کنترل بهره‌وران نظارت الکترونیکی در محدوده تعیین شده بپردازند؟ به نظر می‌رسد پاسخ منفی باشد، بدان معنا که مأمورین نظارتی، افراد آموزش دیده خاصی برای این نهاد ارفاقی هستند که فقط وظیفه آنها نظارت بر فعالیت‌های بهره‌وران نظارت الکترونیکی است و فقط در مرکز مراقبت‌های الکترونیکی به رصد کردن بهره‌ورانی بپردازند؛ بنابراین، در مورد دامنه شمول مأمورین نظارتی همان‌طور که بیان شد، ابهام وجود دارد. با وجود اینکه در موارد مذکور در آیین‌نامه اجرایی مراقبت‌های الکترونیکی به وظایف مأمورین نظارتی اشاره شده است؛ اما در خصوص دامنه شمول آنها ساکت است.

همچنین، در مورد اینکه اگر فرد تحت مراقبت از محدوده تعیین شده خارج شود، در مطالب

۵۱. شاهین آرامفر، «قرارهای تأمین کیفری توام با ضرورت اخذ موافقت متهم»، (پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبائی، ۱۳۹۸)، ۵۸-۷۸.

فوق‌الذکر اشاره کردیم که مأمورین نظارتی با او تماس خواهند گرفت و تذکرات لازم را به او خواهند داد که هر چه سریع‌تر به محدوده بازگردد. در صورت عدم بازگشت به محدوده و یا تکرار تخلفات، فرد جلب خواهد شد؛ اما چالش دیگری که در این راستا وجود دارد این است که وظیفه جلب فرد تحت نظر بر عهده چه کسی است؟ آیا همان مأمورین نظارتی وظیفه جلب فرد را نیز بر عهده دارند، یا مأمورین انتظامی (ضابطین عام) یا شاید مأمور خاص دیگری که در این زمینه آموزش دیده است و وظیفه او فقط جلب بهره‌ورانی است که از تعهدات خود تخلف می‌کنند، محول می‌شود؟ در رابطه با این چالش و ابهام، مجدداً آیین‌نامه اجرایی مربوطه ساکت است؛ اما با توجه به مصاحبه با بهره‌ورانی که از این تجهیزات استفاده می‌نمایند، در رابطه با ابهام به وجود آمده بیان کردند که وظیفه جلب بهره‌وران نظارت الکترونیکی بر عهده مأمورین انتظامی یا همان ضابطین عام است.^{۵۲}

در خصوص لزوم فراهم نمودن امکان نظارت بر مأمور مراقبتی در ماده ۵۵۶ آیین دادرسی کیفری مقرر شده است: محکوم‌علیه یا متهم موظف است حسب مورد در طول دوره تعلیق اجرای مجازات، آزادی مشروط، تعویق صدور حکم، نظام نیمه آزادی و آزادی تحت نظارت سامانه‌های الکترونیکی، امکان نظارت مأمور مراقبتی را به شیوه‌ای که قاضی اجرای احکام کیفری مشخص می‌نماید، فراهم آورد.^{۵۳}

در ماده ۳ آیین‌نامه مذکور مربوطه آمده است که مرجع صادرکننده نظارت الکترونیکی باید محل تعیین شده را با موافقت متهم و محدوده‌ای که وی حق تردد در آن را دارد، به صورت دقیق مشخص و به متهم تفهیم کند. ممکن است منزل و یا محل اقامت تعیین شده خارج از حوزه عملیاتی باشد؛ در این صورت، بر اساس ماده ۱۱ آیین‌نامه مذکور از طریق نیابت قضایی اقدام خواهد شد.^{۵۴}

۲-۲- معضلات اعمال نظارت الکترونیکی و بالا بودن وثیقه و هزینه‌های استفاده از تجهیزات الکترونیکی

برای دریافت تجهیزات الکترونیکی به منظور مراقبت تحت نظارت سامانه‌های الکترونیکی، هزینه‌هایی^{۵۵}

۵۲. محمد آشوری، جایگزین‌های زندان یا مجازات‌های بینابین، (تهران: انتشارات جهش، ۱۴۰۱)، ۳۸۹-۴۰۷.

۵۳. علی خالقی، آیین دادرسی کیفری، جلد اول، چاپ چهل و یکم، (تهران: انتشارات موسسه مطالعات و پژوهشهای حقوقی شهر دانش، ۱۳۹۹)، ۲۴۳.

۵۴. غلامحسن کوشکی، آیین دادرسی کیفری، (تهران: انتشارات جهاد دانشگاهی، ۱۴۰۰)، ۴۰۴-۴۰۵.

۵۵. آشوری، پیشین، ۳۸۹-۴۰۷.

برای این منظور توسط بهره‌وران باید پرداخت شود.^{۵۶} این هزینه‌ها شامل اجاره ماهانه تجهیزات و سپردن وثیقه‌ای به منظور آزادی فرد از زندان است. مبلغ این وثیقه بستگی به شدت جرم دارد.^{۵۷} همچنین، وثیقه‌ای برای جبران خسارت^{۵۸} آسیب‌های وارده به این تجهیزات که توسط بهره‌وران ایجاد می‌شود، باید سپرده شود. در صورت فرار بهره‌وران، وثیقه اول ضبط می‌شود و در صورت خسارات وارده به تجهیزات، مبلغ خسارت وارده از وثیقه دوم کسر می‌شود. بند «خ» ماده ۱ آیین‌نامه اجرایی مراقبت‌های الکترونیکی در خصوص انواع وثیقه‌های قابل قبول بیان می‌دارد:

وثیقه هر مال اعم از منقول، غیرمنقول، وجه نقد و یا ضمانت‌نامه بانکی است.

بند «الف و ت» ماده ۹ این آیین‌نامه مذکور در این مورد بیان می‌دارد که مرکز موظف است با احراز هویت محکوم‌علیه به شرح زیر اقدام نماید:

الف) اخذ وثیقه جهت جبران خسارت وارده به تجهیزات و اجرای تعهدات مربوط.

ت) دریافت هزینه استفاده از تجهیزات از فرد تحت مراقبت مطابق تعرفه، همراه یا در صورت تمایل وی به صورت یکجا.

ماده ۲۳ این آیین‌نامه مذکور در مورد بهره‌ورانی که توانایی پرداخت هزینه‌های مربوطه را ندارند، بیان می‌دارد افرادی که به تشخیص سازمان، توانایی پرداخت تمام یا بخشی از هزینه استفاده از تجهیزات را ندارند در حدود اعتبارات و منابع مالی سازمان از پرداخت هزینه معاف می‌گردند.

مبلغی که به‌عنوان وثیقه دریافت می‌شود در پایان دوره مجازات و تحویل پابند الکترونیکی به مرکز، با احتساب مبالغ اخذ شده به دلیل جبران خسارت و نقض تعهدات، به فرد مسترد می‌شود.

بهره‌وران ماهانه ۱۵۰ تا ۳۰۰ هزار تومان به‌عنوان اجاره تجهیزات الکترونیکی پرداخت می‌کنند.^{۵۹} قیمت وثیقه‌ای که اول برای جبران ضرر و زیان می‌گذارند ۲/۵ میلیون تا ۵ میلیون تومان^{۶۰} و یا می‌تواند

۵۶. علی خالقی، نکته‌ها در قانون آیین دادرسی کیفری، (تهران: انتشارات پژوهشکده حقوق شهر دانش، ۱۴۰۲)، ۳۰۰.

۵۷. اطلاعات به‌دست آمده از طریق مصاحبه با قضات اجرای احکام کیفری. (پیوست: جدول شماره ۱ و ۲ و ۳)

۵۸. ماده ۱۲ آیین‌نامه اجرایی مراقبت‌های الکترونیکی (در صورت اعتراض به مبلغ خسارت، تعیین میزان خسارت با نظر کارشناس است که مرکز آمار و فناوری اطلاعات قوه قضاییه معین می‌کند).

۵۹. اطلاعات به‌دست آمده از طریق مصاحبه با بهره‌وران نظارت الکترونیکی که بیان داشتند این مبلغ بستگی به کیفیت و برند تجهیزات الکترونیکی دارد. (پیوست: جدول شماره ۱)

۶۰. اطلاعات به‌دست آمده از طریق مصاحبه با بهره‌وران نظارت الکترونیکی که بیان داشتند این مبلغ بسته به نوع تجهیزات الکترونیکی و ویژگی‌ها و برند آن دارد. (پیوست: جدول شماره ۱)

دو برابر معادل قیمت روز دستگاه باشد^{۶۱} که این مبلغ سالانه از سوی سازمان اقدامات تأمینی و تربیتی تعیین می‌شود. فرد می‌تواند یا قیمت اجاره تجهیزات الکترونیکی را یکجا پرداخت کند و یا چند ماه را پرداخت نکرده و از قیمت وثیقه کم شود.^{۶۲}

مطابق با ماده ۱۰ دستورالعمل واگذاری بخش فنی مراقبت الکترونیکی زندانیان، تعرفه‌های بهره‌برداری و میزان سقف وثیقه و هزینه تعویض و... به شرح زیر است:

تبصره ۱- در مدت مرخصی هزینه استفاده روزانه از مددجو اخذ نمی‌شود.
تبصره ۲- هزینه استفاده از پابند الکترونیکی، ابتدای هرماه به حسابی که مرکز مراقبت مشخص می‌کند واریز می‌شود.

تبصره ۳- با احتساب مبلغ نصب اولیه، هزینه ماه اول نباید از ۳/۰۰۰/۰۰۰ ریال بیشتر باشد. اما در رابطه با اعمال نظارت الکترونیکی، مشکلات و معضلاتی وجود دارد، اعم از آنکه استفاده از نظارت الکترونیکی ورود به حریم خصوصی افراد^{۶۳} و موجب ایجاد اضطراب و دلهره در محکوم^{۶۴} و بستگانش خواهد شد. احساس اینکه شخص دائماً توسط دیگران تحت کنترل و مراقبت قرار دارد، خود موجبات ایجاد تشویش و ترس را در فرد و خانواده‌اش به وجود می‌آورد. هرچند نظارت الکترونیکی به‌عنوان یکی از ضمانت اجرای بینابین^{۶۵} امتیازاتی دارد؛^{۶۶} ولی مانند هر ضمانت اجرای دیگری، خالی از عیب هم نیست.

از دیگر معضلات استفاده از نظارت الکترونیکی می‌توان به فقدان آموزش و کمبود امکانات مورد نیاز و نبود زیرساخت‌های کافی برای اجرای آن، همچنین بروز مشکلات نظارتی و فنی در سیستم

۶۱. اطلاعات به‌دست آمده از طریق مصاحبه با بهره‌وران نظارت الکترونیکی و فضاات اجرای احکام کیفری. (پیوست: جدول شماره ۱)

۶۲. اطلاعات به‌دست آمده از طریق مصاحبه با بهره‌وران نظارت الکترونیکی. (پیوست: جدول شماره ۱)

۶۳. آرامفر، پیشین، ۵۸-۷۸.

۶۴. طبق مصاحبات انجام شده با بهره‌وران، آنان اظهار داشتند برای اینکه پابندی را که به همراه دارند از دید دیگران پنهان نگه دارند کمی دشوار بوده و به ناچار روی آن را با پارچه و موارد مشابه می‌پوشانند تا از دید همگان پنهان بماند که منجر به هتک حیثیت آنان نشود. (پیوست: جدول شماره ۱)

۶۵. آشوری، پیشین، ۳۸۹-۴۰۷.

۶۶. حبیب‌پروین، پیشین، ۴۳.

در خصوص فرستنده و گیرنده اشاره کرد. همچنین، کمبود ابزار لازم و شبکه‌های مرتبط مثل ادارات مراقبت و نظارت و مأموران آموزش دیده، مشکلات انعقاد قرارداد با بخش‌های خصوصی جهت تأسیس و راه‌اندازی شبکه‌های مربوطه، کمبود توانایی مالی دستگاه قضایی در تهیه و فراهم کردن تجهیزات الکترونیکی، به‌کارگیری از نظارت سامانه‌های الکترونیکی در استان‌های محدود و عدم اعمال آن در تمامی استان‌ها از دیگر مشکلات اجرای این نهاد ارفاقی است.

در زمینه اجاره کردن تجهیزات الکترونیکی، در مورد هزینه‌های استفاده از آن اعم از اجاره ماهانه و وثیقه‌های سپرده شده، چالش‌هایی وجود دارد. اعم از آنکه اجرای این برنامه مستلزم پرداخت هزینه از سوی بزهکاران است. همچنین، در رابطه با امکان برخورداری افراد معارض با قانون و مجرمان کم‌خطر فاقد درآمد و فقیر به دلیل نبودن شانس برخورداری از نظارت، بی‌عدالتی مشاهده می‌شود که جنبه سازشی آن نیز کمرنگ می‌شود.^{۶۷} برای رفع این چالش، لازم است میزان درآمد بزهکار مورد توجه قرار گیرد و یا شرایط اعسار و اقساط برای آنان پیش‌بینی شود؛ اما چالش اصلی در خصوص اصل پرداخت این هزینه‌ها برای استفاده از این تجهیزات است. منظور این است که مگر مجرمینی که در زندان هستند، برای استفاده از خدمات زندان، اعم از خوراک، پوشاک و بهداشت و... هزینه‌ای پرداخت می‌کنند؟ بهره‌وران نظارت الکترونیکی برای استفاده از این تجهیزات باید هزینه‌هایی را پرداخت کنند؟ علت اصلی پرداخت چنین هزینه‌هایی برای این افراد چیست؟

پرداخت این هزینه‌ها خلاف اصول عدالت کیفری است؛ زیرا همان‌گونه که افرادی که داخل محیط زندان هستند و تحت عنوان مجرم، مجازات خود را در آن محیط می‌گذرانند، بابت خدماتی که استفاده می‌کنند هزینه‌ای پرداخت نمی‌کنند، افرادی که تحت نظارت سامانه‌های الکترونیکی هستند نیز تحت عنوان مجرم شناخته می‌شوند. ادامه مجازات آنها، خارج از محیط زندان با استفاده از تجهیزات الکترونیکی صورت می‌گیرد؛ بنابراین تفاوتی بین این دو دسته از افراد وجود ندارد و بهره‌وران نظارت الکترونیکی نیز نباید هزینه بابت این خدمات بپردازند؛ زیرا خلاف اصول عدالت کیفری است.

۲-۳- امکان یا عدم امکان خروج از محدوده تعیین شده بدون اجازه از مقام قضایی

زمانی که در دادگاه صادر کننده حکم قطعی، نظارت الکترونیکی توسط مقام قضایی صادر می‌شود، با توجه به ماده ۱ دستورالعمل تعیین محدوده مراقبتی محکومان تحت نظارت سامانه‌های الکترونیکی

مصوب ۱۴۰۱/۰۵/۲۹ که محدوده‌های تردد را مشخص کرده است،^{۶۸} مقام قضایی باید محدوده تردد بهره‌ور را نیز در متن دادنامه مشخص کند. فرد تحت نظر موظف است در طول مدت نظارت و مراقبت الکترونیکی، در محدوده مشخص شده در متن دادنامه تردد کند.^{۶۹} در صورت تخلف از تعهدات، مطابق با ضمانت اجرای مربوطه که باید در متن دادنامه^{۷۰} ذکر شود، با او عمل خواهد شد. همچنین، اداره حقوقی قوه قضاییه مطابق با نظریه مشورتی^{۷۱} صادره، در رابطه با ضمانت اجرای تخلف از تعهدات بهره‌ور اظهار داشته است که دادگاه با لغو تصمیم نظارت الکترونیکی، دستور اجرای محکومیت حبس در زندان را صادر می‌کند.

ماده ۲۵ آیین‌نامه اجرایی مراقبت‌های الکترونیکی در این راستا بیان می‌دارد در صورت وجود شرایط اضطراری، از قبیل مخاطرات جانی یا حیثیتی که خروج از محدوده مراقبتی ضرورت داشته باشد، فرد

۶۸. مطابق ماده ۱ محدوده‌های تردد به سه درجه تقسیم شده‌اند که در درجه یک شعاع تردد مجاز حداکثر ۲۰۰ متر از ساختمان محل سکونت و در درجه دو حداکثر ۵۰۰ متر و در درجه سه حداکثر ۱۰۰۰ متر است.

۶۹. خلاصه‌ای از متن دادنامه صادره از شعبه سوم دادگاه تجدید نظر استان قم در مورد اتهام ترک انفاق توسط زوج به شرح زیر است:

فردی که محکوم به یک‌سال حبس به دلیل ترک انفاق بوده است، در راستای اجرای ماده ۶۲ قانون مجازات اسلامی ناظر به بندهای الف و ب و ت ماده ۴۰ قانون مرقوم و ماده ۴۱، دادگاه رأی به نظارت الکترونیکی در محدوده ۱۰۰۰ متری از محل سکونت در حوزه قضایی قم موافقت می‌نماید و در صورت تخلف و خروج از محدوده تعیین شده، نظارت الکترونیکی لغو و جهت ادامه حبس به زندان اعاده خواهد شد.

۷۰. خلاصه‌ای از متن دادنامه صادره از شعبه سوم دادگاه تجدید نظر استان قم در مورد اتهام ساخت ۱۲۰ لیتر مشروبات الکلی دست ساز به شرح زیر است:

فردی که محکوم به یک‌سال حبس و ۷۰ ضربه شلاق و پرداخت ۵۴ میلیون جزای نقدی در حق دولت محکوم شده بود و در شعبه سوم دادگاه تجدیدنظر استان قم رأی قطعی گردیده بوده است، در راستای اجرای ماده ۶۲ قانون مجازات اسلامی ناظر به بندهای الف و ب و ت ماده ۴۰ قانون مرقوم و ماده ۴۱، دادگاه رأی به نظارت الکترونیکی در محدوده هزارمتری از محل سکونت در حوزه قضایی قم موافقت می‌نماید و در صورت تخلف و خروج از محدوده، نظارت الکترونیکی لغو و جهت ادامه حبس به زندان اعاده خواهد شد.

۷۱. در صورتی که محکوم‌علیه بر اساس ماده ۶۲ قانون مجازات اسلامی تحت نظارت سامانه‌های الکترونیکی قرار بگیرد و در مدت تحت نظارت بودن از محدوده تعیین شده در دادنامه تخطی نموده و خارج شود، مراتب توسط مأمور ناظر جهت اتخاذ تصمیم مقتضی حسب مورد به شورای انضباطی زندان یا مقام قضایی ذی‌ربط گزارش می‌دهد و دادگاه با لغو تصمیم قبلی خود مبنی بر تحت نظارت قرار دادن محکوم به حبس در سامانه‌های الکترونیکی، دستور اجرای محکومیت حبس در زندان را صادر می‌کند. شماره نظریه: ۵۵۹/۱۴۰۰/۷ مورخ: ۱۴۰۰/۰۶/۱۵ با شماره پرونده: ۵۵۹-۱۸۶/۱-۱۴۰۰

تحت مراقبت موظف است در صورت امکان از مرکز کسب تکلیف نماید؛ در غیر این صورت بلافاصله پس از رفع شرایط اضطراری، باید مراتب را به مرکز مذکور اعلام نماید. اثبات وضعیت اضطراری و ضرورت خروج فوری بر عهده مرتکب است و در صورت اثبات، تخلف محسوب نمی‌شود؛ بنابراین اگر فرد نتواند آن را اثبات کند تخلف محسوب شده و مطابق ضمانت اجرای تخلف از تعهدات با او برخورد خواهد شد.

یکی از چالش‌هایی که در این راستا وجود دارد، این است که مگر یکی از مواردی که اعمال نظارت الکترونیکی را به‌عنوان نهاد ارفاقی از اعمال مجازات زندان متمایز می‌کند، حضور فرد در جامعه و امرار معاش وی نیست؟ بنابراین، وقتی که فرد حداکثر ترددی که می‌تواند از محل اقامتش داشته باشد، هزار متر است، چگونه می‌تواند امرار معاش کند؟ با توجه به این چالش، دستگاه قضایی باید محدوده‌ای را که برای تردد فرد مشخص می‌کند، محدوده‌ای باشد که از محل اقامت وی تا محل کار یا کسب درآمد او در نظر گرفته شود تا بهره‌وران بتوانند امرار معاش کنند؛ اگر این‌گونه نباشد و نتوانند امرار معاش کنند و در محدوده حداقل ۲۰۰ متری تا حداکثر ۱۰۰۰ متری بتوانند تردد کنند، پس دیگر نهاد ارفاقی محسوب نمی‌شود و وجه تمایزش را با مجازات زندان از دست خواهد داد.

۲-۴- امکان یا عدم امکان عدول قاضی از رأی قطعی نظارت الکترونیکی

امکان عدول از نظارت الکترونیکی در تمام مراحل وجود دارد. به‌عنوان ضمانت اجرای تخلف از تعهدات، امکان عدول از نظارت و صدور ادامه مجازات در زندان و لغو نظارت سامانه الکترونیکی وجود دارد. در این راستا، اداره حقوقی قوه قضاییه طبق یک نظریه مشورتی^{۷۲} در مورد اینکه اگر دادگاه مطابق ماده ۶۲ قانون مجازات اسلامی، محکوم به حبس را با رضایت^{۷۳} و درخواست وی در محدوده مکانی مشخصی تحت نظارت سامانه‌های الکترونیکی قرار دهد، ولی حین اجرا، محکوم علیه شرایط مقرر جهت اعطای پابند الکترونیکی را از دست بدهد، اعلام می‌دارد که پذیرش درخواست پابند الکترونیکی یک تصمیم قضایی است؛ بنابراین در صورتی که کشف شود شرایط قانونی در زمان اتخاذ تصمیم رعایت نشده و یا محکوم علیه حین اجرا تعهدات خود را نقض کرده است، عدول از تصمیم یادشده با منع قانونی مواجه

۷۲. شماره نظریه: ۱۳۳۹/۷/۱۴۰۰ مورخ: ۱۴۰۰/۱۰/۲۶ شماره پرونده: ۱۴۰۰-۱۸۶/۱-۱۳۳۹

۷۳. مبنای اخذ موافقت این است که متهم حیثاً نسبت به تبعات بدنامی بستن تجهیزات الکترونیکی و برچسب بزهکاری و زوال عزت نفس خود در جامعه آگاهی داشته باشد و با اراده کامل موافقت و درخواست خود را اعلام کند. نک: مؤذن زادگان، پیشین، ۱۴۰.

نیست؛ اما عدول از رأی قطعی دادگاه خلاف قاعده فراغ دادرس است. این قاعده بدان معناست که دادگاه پس از امضای رأی، حق تغییر آن را ندارد؛ اما این قاعده استثنائاتی دارد که مواد ۳۰۹، ۳۶۰، ۳۰۵، ۳۶۴، ۴۲۵، ۴۳۸ و ۴۳۹ قانون آیین دادرسی مدنی در مورد تجدید نظرخواهی، واخواهی، اعتراض ثالث و اعاده دادرسی، استثنائات قاعده فراغ دادرس را بیان می‌کند و در این موارد امکان تغییر رأی وجود دارد؛ اما در رابطه با عدول قاضی از رأی قطعی نظارت سامانه‌های الکترونیکی، در قوانین و آیین‌نامه اجرایی مراقبت‌های نظارت الکترونیکی چنین امری مبنی بر استثنائی بر قاعده فراغ دادرس پیش بینی نشده است؛ اما در نظریات مشورتی^{۷۴} متعددی اشاره شده است که از آنجایی که پذیرش درخواست محکوم به حبس مبنی بر قرار گرفتن تحت نظارت سامانه‌های الکترونیکی، موضوع ماده ۶۲ قانون مجازات اسلامی، یک تصمیم قضایی است؛ بنابراین در صورتی که کشف شود شرایط قانونی در زمان اتخاذ تصمیم رعایت نشده است یا محکوم علیه، مرتکب تخلف از تعهدات شده است، عدول از تصمیم یاد شده با منع قانونی مواجه نیست؛ با این تفاسیر، بهتر بود که چنین استثنائی برای این نهاد ارفاقی نیز در قوانین و یا آیین‌نامه اجرایی مربوطه پیش‌بینی می‌شد؛ بنابراین می‌توان گفت که این امر، یک چالش و خلأ تقنینی است.

۲-۵- فقدان ضمانت اجرای مناسب

ماده ۸ آیین‌نامه اجرایی مراقبت‌های الکترونیکی در این رابطه بیان می‌دارد که در صورت عدم امکان اجرای مراقبت الکترونیکی یا عدم همکاری بهره‌ور، قاضی اجرای احکام باید مراتب را جهت کسب تکلیف به مرجع قضایی مربوطه اعلام و وفق تصمیم آن مرجع اقدام نماید. همچنین، مطابق ماده ۱۵ این آیین‌نامه، در صورتی که به دلایل فنی یا سایر موانع، ادامه مراقبت الکترونیکی ممکن نباشد، مراتب از طریق مرکز برای کسب تکلیف به مرجع قضایی ذی‌ربط اعلام می‌گردد؛ اما با توجه به مواد مذکور، به‌طور دقیق مشخص نشده است که مرجع قضایی چه تصمیمی در صورت عدم همکاری بهره‌ور و یا ایجاد مانع در اجرای نظارت الکترونیکی خواهد گرفت. فقط اشاره شده است که مرجع قضایی در این رابطه تصمیم خواهد گرفت؛ اما اینکه مرجع قضایی چه اختیاراتی در خصوص ضمانت اجرای این تخلفات دارد به‌طور دقیق بیان نشده است و ابهاماتی در این رابطه وجود دارد؛^{۷۵} اما با توجه به توضیحات دو ماده فوق‌الذکر

۷۴. شماره نظریه مشورتی اول: ۷/۱۴۰۰/۱۲۳۹ شماره نظریه مشورتی دوم: ۷/۱۴۰۰/۵۵۹ شماره نظریه مشورتی سوم:

۷/۹۸/۱۸۴۶

۷۵. آرامفر، پیشین، ۵۸-۷۸.

و رویه‌های قضایی،^{۷۶} می‌توان به این نتیجه رسید که مرجع قضایی در صورت عدم همکاری بهره‌وران و یا در صورت عدم اجرای این نظارت در صورت ایجاد مانع، به‌ناچار باید رأی به ادامه مجازات حبس در زندان را صادر نماید و اختیار دیگری برای آن مرجع وجود نخواهد داشت.

نتیجه‌گیری

استفاده از فناوری‌های نوین در نظارت الکترونیکی، باعث تمایز آن در مقایسه با دیگر پاسخ‌های کیفری شده است. در این نهاد ارفاقی بهره‌وران توسط جی.پی.اس و دیگر تجهیزات الکترونیکی تحت کنترل و نظارت شبانه‌روزی قرار می‌گیرند. اجرای نظارت الکترونیکی به این‌گونه است که از طریق پابند الکترونیکی با ارسال سیگنال از طریق فناوری جی.پی.اس و یا فناوری سامانه‌ی بازشناسی با امواج رادیویی با مرکز مراقبت الکترونیکی ارتباط برقرار می‌کند و از این طریق حضور فرد در محدوده تعیین شده کنترل می‌گردد تا در صورت تخلف بلافاصله مراتب جهت اقدام به پلیس محلی اعلام شود.

استفاده از ابزار نظارتی صرفاً یک جایگزین حبس است. در نظارت الکترونیکی به‌عنوان شیوه‌ای از جایگزین حبس، مجرم در عین ادامه زندگی در اجتماع، مجازات عمل خویش را نیز تحمل می‌کند و می‌تواند در جامعه محلی در محدوده تعیین شده توسط مقام قضایی دادگاه صادر کننده حکم قطعی که این محدوده در دادنامه حتماً ذکر می‌شود، تردد کند. محدوده ترددی که قضات می‌توانند اعمال کنند، مطابق دستورالعمل موجود، برای این امر، ۲۰۰ متر، ۵۰۰ متر و در نهایت ۱۰۰۰ متر است؛ البته تا قبل از تصویب این دستورالعمل برای تعیین محدوده، محدوده تردد برای بهره‌وران به‌صورت استانی بود و قضات می‌توانستند محدوده وسیع‌تری را در مقایسه با محدوده ترددی که در این دستورالعمل تصویب شده است، برای بهره‌وران نظر بگیرند.

نظارت و کنترل الکترونیکی شیوه‌ای است که امکان حضور و غیاب متهم را از راه دور فراهم

۷۶. خلاصه‌ای از متن دادنامه صادره از شعبه سوم دادگاه تجدید نظر استان قم در مورد اتهام سرقت تعزیری به شرح زیر است:

فردی که محکوم به چهارسال حبس و ۷۴ ضربه شلاق و پرداخت رد مال در حق شاکی شده به دلیل سرقت طلاجات شده بود و در شعبه سوم دادگاه تجدیدنظر استان قم رای قطعی گردیده بوده است و در اثر رضایت شاکی حبس او به دو سال تقلیل یافته، در راستای اجرای ماده ۶۲ قانون مجازات اسلامی ناظر به بندهای الف و ب و ت ماده ۴۰ قانون مرقوم و ماده ۴۱، دادگاه رای به نظارت الکترونیکی در محدوده ۲۰۰ متری از محل سکونت در حوزه قضایی قم موافقت می‌نماید و در صورت تخلف و خروج از محدوده تعیین شده، نظارت الکترونیکی لغو و جهت ادامه حبس به زندان اعاده خواهد شد.

می‌کند. این فرآیند تنها در محدوده مکانی که توسط مرجع صادرکننده حکم قطعی تعیین شده و در مدت معین، با استفاده از ابزار الکترونیکی یا پابند الکترونیکی انجام می‌شود. با این حال، به دلیل جدید بودن این فناوری و عدم تصریح شرایط ساختاری و اجرایی این نهاد در قوانین موضوعه، ابهامات و چالش‌هایی در این زمینه به وجود آمده است.

در مورد دادگاه صالح برای صدور نظارت الکترونیکی، ابهامی در بخش چالش‌های ساختاری وجود داشت؛ با توجه با نظریات مشورتی اصداری در این زمینه که مورد تحلیل نیز قرار گرفتند، می‌توان به این نتیجه رسید که دادگاه صادر کننده حکم قطعی، اعم از بدوی یا تجدید نظر، اختیار صدور نظارت الکترونیکی را دارد. ضمن اینکه دادستان و قاضی اجرای احکام نیز اختیار پیشنهاد اعمال این نهاد را به قاضی دادگاه صادر کننده حکم قطعی را دارند؛ اما دادگاه موظف به پذیرش این پیشنهاد نیست. ضمن اینکه، دادستان و قاضی اجرای احکام وظیفه‌ای مبنی بر بررسی درخواست زندانی برای استفاده از نظارت الکترونیکی را نداشته و نمی‌توانند در این زمینه نیز اظهار نظر نهایی کنند. آنها موظفند در هر صورت درخواست زندانی را به دادگاه صادرکننده حکم قطعی ارسال کنند.

چالش ساختاری دیگری که وجود دارد، این است که آیا امکان صدور نظارت الکترونیکی در مرحله اجرای حکم وجود دارد یا خیر. با تحلیل مستندات قانونی و نظریات مشورتی چنین استنباط می‌شود که از آنجایی که اعمال ماده ۶۲ قانون مجازات اسلامی در مورد نظارت الکترونیکی امری اجرایی محسوب می‌شود؛ لذا اعمال آن در مرحله اجرای حکم نیز وجود دارد. همچنین، در مورد ابهام دیگر مبنی بر امکان اعمال این نهاد ارفاقی پس از قطعیت حکم، با توجه به نظریات مشورتی مبنی بر اینکه اعمال نظارت الکترونیکی منوط به اجرای حبس است؛ همچنین با توجه به اینکه فرد زندانی می‌تواند در خواست استفاده از نظارت الکترونیکی را از داخل زندان به واسطه دادستان و قاضی اجرای احکام به دادگاه صادر کننده حکم قطعی ارسال کند، حاکی از آن است که امکان درخواست و استفاده از نظارت الکترونیکی حتی پس از قطعیت حکم نیز وجود دارد. حتی از کلمه «قطعی» در عبارت دادگاه صادر کننده حکم قطعی که در نظریه مشورتی مربوطه تحلیل و مورد اشاره قرار گرفته است، می‌توان برای رفع این چالش این‌گونه استنباط کرد که امکان صدور نظارت الکترونیکی پس از قطعیت حکم نیز وجود دارد.

در بخش دوم، چالش‌های اجرایی مورد بحث قرار گرفت. در رابطه با مأمورین نظارتی، مطابق با مواد ۱ و ۱۰ آیین‌نامه اجرایی مراقبت‌های الکترونیکی، تعاریفی برای وظایف آنان بیان شده است که در متن پژوهش نیز به آن اشاره گردید؛ با این حال، دامنه شمول و تبیین وظایف مأموران نظارتی به‌طور

صریح در آیین‌نامه مذکور بیان نشده است؛ اما با توجه به مصاحبات میدانی، چنین بیان شد که مأموران نظارتی، مأموران آموزش دیده خاصی هستند که ضابطین عام محسوب نمی‌شوند. در عوض، مأمورانی که وظیفه جلب بهره‌وران را در صورت تخلف از تعهدات بر عهده دارند، ضابطین عام نیروی انتظامی هستند؛ بنابراین، زمانی که آیین‌نامه‌ای برای نهادی وضع می‌شود، باید تمامی موارد را به وضوح بیان کند. نه اینکه حتی در مهم‌ترین بخش نظارت الکترونیکی که بخش اجرایی آن است، چنین چالش‌ها و خلأهای قانونی وجود داشته باشد و حتی پس از گذشت حدود پنج سال از تصویب آیین‌نامه اجرایی مراقبت‌های الکترونیکی، همچنان اصلاحیه‌ای به آن وارد نشده باشد. در رابطه با هزینه‌های استفاده از نظارت الکترونیکی و بالا بودن هزینه‌های تودیع وثیقه و اجاره‌های ماهانه آن، باید تدبیری اندیشید زیرا در رابطه با امکان برخورداری مجرمان کم‌خطری که اوضاع مالی خوبی ندارند، بی‌عدالتی مشاهده می‌شود و چه‌بسا این افراد به دلیل فقر مالی تا پایان مجازات خود در محیط آلوده زندان باقی بمانند؛ بنابراین، باید در آیین‌نامه مربوطه، این هزینه‌ها متناسب با وضعیت اقتصادی - اجتماعی و میزان درآمد بهره‌وران باشد. ضمن اینکه شرایط اعسار و اقساط نیز برای این هزینه‌ها در این آیین‌نامه در نظر گرفته شود. علاوه بر این، اصل پرداخت این هزینه‌ها نیز مطابق با نظام عدالت کیفری نیست؛ زیرا افرادی که در زندان هستند، هزینه‌ای بابت استفاده از امکانات رفاهی و خدماتی پرداخت نمی‌کنند؛ بنابراین، بهتر آن بود که پرداخت این هزینه‌ها لغو شود تا همگی در شرایط یکسانی از این نهاد ارفاقی بهره‌مند شوند.

در رابطه با محدوده تردد بهره‌وران، از آنجایی که در دستورالعمل مربوطه حداکثر جابجایی ۱۰۰۰ متر تعیین شده است، باید این محدوده را به نحوی گسترش داد. این گسترش می‌تواند از طریق اصلاح دستورالعمل، نظر قاضی دادگاه صادرکننده نظارت الکترونیکی، یا اجازه تردد فقط در ساعات کاری از محل اقامت تا محل کار فرد صورت گیرد؛ زیرا در محدوده هزار متری، امکان امرارمعاش وجود ندارد در صورتی که یکی از اهداف صدور نظارت الکترونیکی، امکان امرارمعاش بهره‌وران است.

در رابطه با چالش آخر، در متن این پژوهش با توجه به نظریات مشورتی و آرای قضایی، چنین استنباط شد که قاضی می‌تواند از رأی که مبنی بر اعمال نظارت الکترونیکی صادر کرده است، با توجه به نقض تعهدات بهره‌ور، از رأی خود عدول کند؛ اما با توجه به مستندات قانونی، اشاره شد که این امر خلاف اصل فراغ دادرس است؛ بنابراین، اگر قرار است عدول قاضی از رأی نظارت الکترونیکی استثنائی بر اصل فراغ دادرس باشد، باید به صراحت چنین استثنائی در آیین‌نامه اجرایی و یا قوانین مدون پیش‌بینی شود. نظارت الکترونیکی در صدد ایجاد یک رویه جدید در زمینه محدودیت و ممنوعیت بزهکاران است.

در حقوق کیفری ایران، با توجه به جدید بودن این نهاد نمی‌توان به این زودی در خصوص کارایی و تأثیر مثبت یا منفی این نهاد قضاوت کرد؛ ولی لازم است از سوی معاونت انفورماتیک و معاونت پیشگیری از وقوع جرم، آمار قوه قضاییه را به صورت تخصصی و کارشناسی بررسی کنند. این بررسی باید شامل تکرار یا عدم تکرار جرم توسط افرادی باشد که تحت سامانه نظارت الکترونیکی قرار گرفته‌اند و همچنین بررسی وضعیت شغلی، اقتصادی، اجتماعی و خانوادگی آنها را با شرایط تحمل حبس در زندان بپردازند. نظارت الکترونیکی شرایطی است که از به کارگیری ابزارها و فناوری جدید ارتباطی پدید آمده است و به کارگیری این روش‌ها می‌تواند ضمن محدود کردن آزادی‌های مجرمان، تأثیر منفی زندان را کاهش دهد.

برای استفاده بهینه از نظارت الکترونیکی قوه قضاییه، باید ظرفیت قضات از لحاظ کمی و کیفی افزایش یابد. قضات باید آموزش‌های تخصصی لازم را در این خصوص تجربه کنند و تعداد پرونده‌های ارجاع شده به شعبات محاکم بر اساس استانداردهای موجود باشد تا قاضی فرصت استفاده از نوآوری‌های قانونی و فرصت مناسب برای اعمال سیاست‌های جنایی اصلاح مدار و پیشگیرانه را داشته باشد؛ در این راستا، تعلق بهره‌وری و تشویق‌های مناسب نیز راهکار مؤثری به نظر می‌رسد.

وکالای دادگستری بهتر است با مطالعه لازم و اطلاع کافی از مقررات مربوط به نظارت الکترونیکی، در دفاعیات خود از موکلین، تقاضای استفاده از این نهاد را مطرح کنند؛ همچنین، باید ذهن قاضی را برای استفاده از صدور حکم به تحمل حبس خارج از محیط زندان سوق دهند. در نهایت، با توجه به رویه‌های قضایی صادره، می‌توان به این نتیجه رسید که رویکرد قضات و دستگاه قضایی نسبت به اعمال نظارت الکترونیکی مثبت بوده و قضات از این نهاد ارفاقی با توجه به مزایای ذکر شده آن، استقبال کرده‌اند. امید است که قوانین به زودی اصلاح شوند تا برای این نوع از مجازات جایگزین حبس، چالش و ابهامی وجود نداشته باشد تا قضات بتوانند به راحتی به اعمال نظارت الکترونیکی برای مجرمین بپردازند.

فهرست منابع:

- احسان پور، سید رضا. «کنترل الکترونیکی متهمین و مجرمین». مجله اصلاح و تربیت، ۷۹ (۱۳۸۷)، ۴۰-۴۵.
- احسان پور، سید رضا. «کنترل الکترونیکی متهمین و مجرمین»، فصلنامه حقوقی گواه، ۱۱ (۱۳۸۶)، ۱۴-۲۴.
- آرامفر، شاهین. «قرارهای تأمین کیفری توأم با ضرورت اخذ موافقت متهم». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، تهران: دانشگاه علامه طباطبائی، ۱۳۹۸.
- آشوری، محمد. جایگزین‌های زندان یا مجازات‌های بینابین، ویراست سوم، تهران: جهش، ۱۴۰۱.
- باری، مجتبی. تبیین جایگاه قرارهای تأمین کیفری و نظارت قضایی. تهران: جنگل، ۱۳۹۵.
- بکاربا، سزار. رساله جرایم و مجازات‌ها. ترجمه محمد علی اردبیلی. تهران: نشر میزان، ۱۳۷۷.
- تدین، عباس. «نظارت الکترونیکی گامی به سوی جایگزین حبس». مجله حقوقی دادگستری، ۶۴، ۷۲ (۱۳۸۷).
- حبیب پروین، کریم. نظارت الکترونیکی در حقوق کیفری ایران و انگلستان. تهران: میزان، ۱۴۰۱.
- خالقی، علی. آیین دادرسی کیفری. تهران: موسسه مطالعات و پژوهشهای حقوقی شهر دانش، ۱۳۹۹.
- خالقی، علی. نکته‌ها در قانون آیین دادرسی کیفری. تهران: پژوهشکده حقوق شهر دانش، ۱۴۰۲.
- صفاری، علی. کیفرشناسی، تحولات، مبانی و اجرای کیفری سالب آزادی. تهران: جنگل، ۱۴۰۱.
- طهماسبی، جواد. آیین دادرسی کیفری اجرای احکام. تهران: میزان، ۱۳۹۸.
- فروغی، فضل‌الله و امیر ایرانی. «مطالعه تطبیقی شناسایی و اجرای نظارت الکترونیکی در حقوق کیفری ایران و آمریکا». نشریه مطالعات حقوق تطبیقی، ۷، ۲ (۱۳۹۵)، ۶۰۱-۶۲۶.
- کوشکی، غلامحسین. آیین دادرسی کیفری. تهران: جهاد دانشگاهی، ۱۴۰۰.
- لازرژ، کریستین. سیاست جنایی. ترجمه علی حسین نجفی ابرندآبادی. تهران: نشر یلدا، ۱۳۷۵.
- موذن زادگان، حسنعلی. بحران کرونا و دادرسی کیفری الکترونیکی. تهران: دانشگاه علامه طباطبائی، ۱۴۰۱.
- موذن زادگان، حسنعلی، محسن مرادی اوجقاز. جایگزین شناسی کیفرحبس در آیین آرای قضایی. تهران: مهر کلام، ۱۴۰۰.
- نجفی ابرندآبادی، علی حسین. کیفرشناسی. تهران: مجد، ۱۴۰۲.

پیوست:

جدول شماره ۱: مصاحبه با بهره‌وران نظارت الکترونیکی

شماره بهره‌ور	نوع جرم	میزان مجازات	محدوده تردد	محل صدور حکم نظارت الکترونیکی
۱	ترک انفاق	یکسال حبس	هزار متر	دادگستری قم
۲	ساخت ۱۲۰ لیتر مشروبات الکلی	یکسال حبس / ۷۰ ضربه شلاق / ۵۴ میلیون تومان جزای نقدی	هزار متر	دادگستری قم
۳	سو استفاده از سند سفید امضا	یکسال حبس	هزار متر	دادگستری قم
۴	سرقت مستوجب تعزیر	چهار سال حبس / ۷۴ ضربه شلاق / رد مال	۲۰۰ متر	دادگستری قم
۵	سرقت مستوجب تعزیر / شروع به سرقت / خرید مال مسروقه با علم به مسروقه بودن	یکسال حبس / ۴۰ ضربه شلاق	هزار متر	دادگستری قم
۶	تغییر در ارقام و مشخصات شماره پلاک موتور / استفاده از وسیله نقلیه با پلاک تقلبی / تحصیل مال مسروقه	سه سال حبس / ۷۴ ضربه شلاق	هزار متر	دادگستری قم
۷	ربا خواری	۶ ماه حبس / ۴۰ ضربه شلاق / سه میلیون تومان جزای نقدی	هزار متر	دادگستری قم
۸	تحصیل مال مسروقه / تصرف در اموال مسروقه	حبس / شلاق	رد درخواست	دادگستری قم
۹	مشارکت در سرقت تعزیری احشام	سه سال حبس / ۵۰ ضربه شلاق / رد مال	رد درخواست	دادگستری قم
۱۰	جعل / کلاهبرداری	سه سال حبس / دو میلیون تومان جزای نقدی	هزار متر	دادگستری قم
۱۱	آدم ربایی به عنف / مشارکت در سرقت مقرون به آزار	۵ سال حبس	رد درخواست	دادگستری قم
۱۲	تحصیل مال مسروقه	یکسال حبس / ۵۰ ضربه شلاق	هزار متر	دادگستری رباط کریم
۱۳	قدرت نمایی با چاقو	۹۱ روز حبس	هزار متر	دادگستری تهران
۱۴	نگهداری ۱۰ گرم هروئین و ۸ گرم شیشه	*****	رد درخواست	دادگستری گیلان
۱۵	فعالیت آموزشی مغایر شرع مقدس اسلام	*****	رد درخواست	دادگستری گیلان
۱۶	نگهداری ۴ گرم شیشه / ۲ گرم هروئین	*****	رد درخواست	دادگستری گیلان
۱۷	نگهداری مشروبات الکلی	*****	رد درخواست	دادگستری گیلان
۱۸	نگهداری مواد مخدر / استعمال مواد مخدر / اخفا مواد مخدر	*****	رد درخواست	دادگستری گیلان
۱۹	وارد کردن مواد مخدر به داخل زندان	*****	رد درخواست	دادگستری گیلان
۲۰	نگهداری مواد مخدر	شلاق / جریمه نقدی	۱۰۰۰ متر	دادگستری گیلان
۲۱	نگهداری مواد مخدر	حبس / شلاق / جزای نقدی	۱۰۰۰ متر	دادگستری گیلان
۲۲	نگهداری مواد مخدر	حبس / شلاق / جزای نقدی	۲۰۰ متر	دادگستری گیلان
۲۳	نگهداری ۹ کیلو تریاک	*****	۱۰۰۰ متر	دادگستری گیلان
۲۴	نگهداری ۶ گرم هروئین	حبس / شلاق / جزای نقدی / ابطال گذرنامه	۱۰۰۰ متر	دادگستری گیلان

جدول شماره ۲: مصاحبه با وکلای دادگستری

شماره وکیل دادگستری	محل خدمت	سازمان وابسته
۱	قم	کانون وکلای دادگستری
۲	قم	کانون وکلای دادگستری
۳	قم	کانون وکلای دادگستری
۴	تهران	کانون وکلای دادگستری
۵	تهران	مرکز وکلای قوه قضائیه
۶	تهران	مرکز وکلای قوه قضائیه
۷	گیلان	کانون وکلای دادگستری
۸	لرستان	کانون وکلای دادگستری
۹	تبریز	کانون وکلای دادگستری

جدول شماره ۳: مصاحبه با قضات

شماره قاضی	سمت قضایی	محل خدمت
۱	قاضی دادگاه کیفری	قم
۲	قاضی دادگاه کیفری	قم
۳	قاضی اجرای احکام	قم
۴	قاضی اجرای احکام	تفرش
۵	قاضی اجرای احکام	گیلان
۶	دادیار	گیلان
۷	بازپرس اسبق	قم
۸	دادیار	قم